

تفسیر روان و ساده قرآن کریم
قسمت دهم، سوره حمد

ذکر کتاب

درس گفتارهای
استاد سید هادی عظیمی

بهار ۱۴۰۳

موسسه فرهنگی

شماره ثبت: ۱۳۶۰

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَ صَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا وَ نَبِيِّنَا
أَبِي الْقَاسِمِ الْمُصْطَفَى مُحَمَّدٍ وَ عَلَى أَهْلِ بَيْتِهِ الطَّيِّبِينَ
الطَّاهِرِينَ الْمَعْصُومِينَ الْمُقَرَّبِينَ، سَيِّمًا بَقِيَّةَ اللَّهِ فِي
الْأَرْضِينَ وَ اللَّعْنُ الدَّائِمُ عَلَى أَعْدَائِهِمْ أَجْمَعِينَ.

وَقُلْ رَبِّ أَدْخِلْنِي مُدْخَلَ صِدْقٍ وَأَخْرِجْنِي مُخْرَجَ صِدْقٍ
وَاجْعَلْ لِي مِنْ لَدُنْكَ سُلْطَانًا نَصِيرًا.

خلاصہ قسمت قبل

در محضر شما تفسیر روان از آیات قرآن کریم را تقدیم می‌کردیم. در سوره حمد، عرض کردیم که از بای بسم الله که ما شروع می‌کنیم تا «إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ»، اینها مقدمه است. با نام خدا، با نام رحمان و رحیم خدا شروع می‌کنیم. ابتدا حمد و سپاسگزاری می‌کنیم و خدا را با اوصاف خوبش یاد می‌کنیم؛ که اینها همه مقدمه دعاست و بعد می‌رسیم به اینجا که برای خدا، اعلام عبودیت می‌کنیم.

درخواست از خداوند

حالا می‌خواهیم از خدا درخواستی داشته باشیم که «اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ» (حمد: ۶). خدایا، ما که با تو عهد بستیم، در این جمله «إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ»

(حمد: ۵) اعلام کردیم که می‌خواهیم فقط راه عبودیت را در پیش بگیریم. می‌خواهیم فقط بندهٔ تو باشیم، بندهٔ غیر تو نباشیم، سرسپردهٔ تو باشیم، نه سرسپردهٔ ابرقدرت‌ها و دیگران. حالا که ما می‌خواهیم به سوی تو حرکت کنیم، همراه با جمع و یک مسئولیت اجتماعی داریم، باید بتوانیم راه را تشخیص دهیم.

تشخیص راه درست

از تو می‌خواهیم، راه درست را به ما نشان بدهی. راه درست چه راهی است؟ در این سوره، خدای متعال به ما می‌فهماند که [راه درست] راه کسانی است که نعمت به آنان دادی. نعمت پایدار، همان نعمت هدایت و نعمت ولایت است که برترین نعمت‌هاست.

خدایا، ما در این سوره از تو درخواست کردیم که راه را به ما نشان بدهی. این راه، راه کسانی است که نعمت به آنان دادی. آنها چه کسانی هستند؟ آنها انبیاء، ائمه، شهدا و صالحین هستند.

ضرورت کمک به دیگران

در حوادث و اتفاقاتی که پیش می‌آید، مخصوصاً اتفاقات اجتماعی و سیاسی، ما همیشه نیاز داریم که راه درست را تشخیص بدهیم. مثلاً [اینکه] ما به غزه کمک بکنیم یا نکنیم؟ به لبنان کمک بکنیم یا نکنیم؟ خیلی از نمازخوان‌ها که این سوره را در نمازشان بارها

می خوانند و شاید تفسیر این سوره را هم گوش کرده و حتی ترجمه اش را هم بلد هستند، [متأسفانه] اینجا دچار اشتباه می شوند. می گویند: «کی گفته باید به آنها کمک کنیم؟! چراغی که به خانه رواست، به مسجد حرام است!». بعضی ها این طور می گویند: ما این همه فقیر داریم، چرا مثلاً به غزه کمک کنیم؟ چرا به لبنان کمک بکنیم؟ چرا به یمن کمک کنیم؟ اینجا اگر بخواهیم راه درست را تشخیص بدهیم، باید از این سوره استفاده کنیم که راه درست، چه راهی است؟ می گوئیم اگر پیامبر گرامی اسلام امروز بود، آیا کمک نمی کرد به غزه؟! می گفت باید به داخل کشور خودمان برسیم و کاری با ملت های دیگر نداشته باشیم؟! اگر حضرت امیرالمؤمنین و سایر ائمه علیهم السلام بودند، کمک نمی کردند؟! اگر شهدا بودند، چه کار می کردند؟

الگوگیری از شهدا و صالحان

اگر شهدا الان بودند، می گفتند کمک کنیم یا نکنیم؟ از شهدا بپرسید، از صالحین بپرسید، از انسان های صالحی که گرفتار دنیا نشدند. انسان هایی که فاسد هستند، نمی توانند به ما بگویند؛ انسانی که گرفتار دنیا است و گرفتار نفس است، اینها نمی توانند پاسخ بدهند. آنهایی که صالح اند، وقتی از آنها بپرسید، پاسخ درست را به ما می دهند. پس «**اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ**» یعنی

اینکه ما لحظه به لحظه، هر روز، هر ساعت، همیشه باید حواسمان باشد که راه درست را بدانیم چیست.

پرستش و اخلاق

راه درست فقط در اخلاق نیست. فقط مسئله این نیست که ما بدانیم که نباید دزدی کنیم، نباید نگاه به نامحرم کنیم، نباید به کسی توهین کنیم، ادب داشته باشیم. بله، در مسیر اخلاق، عرض کردیم که، راه درست را انسان با فطرتش می‌تواند تشخیص بدهد. اما در فتنه‌ها، در آنجایی که بین حق و باطل مانده‌ایم؛ باید شاخص داشته باشیم. شاخص کیست؟ شاخص، انبیاء، ائمه علیهم‌السلام، شهدا و صالحین هستند.

درخواست راهنمایی

در [آیه] «**اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ**»، از خدا شاخص می‌خواهیم. خدا هم به ما می‌گوید شاخص اینها هستند. ببین، اینها اگر بودند چه کار می‌کردند؟ دنباله‌رو اینها باش. هر سیاستی و هر خط فکری که اینها داشتند، تو هم آن را ادامه بده. «**اهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ، صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ**»؛ در واقع راه اینها را تو ادامه بده، قطعاً به مقصد می‌رسی.

تشخیص راه انحرافی

[آیه بعد] «**غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ**» (حمد: ۷). گفتیم: هم باید راه درست و شاخص را بدانیم که چیست، هم باید

حواسمان باشد که راه‌های انحرافی چیست. خیلی وقت‌ها انسان وقتی راه انحرافی را نداند، ممکن است خیال کند که این راه انحرافی هم راه درستی است. راه انحرافی «غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ»، راه کسانی که خدا بر آنها غضب کرده است. آنهایی که بر آنها غضب کرده‌ای، چه کسانی هستند؟

کسانی که ادعا می‌کنند، دین از سیاست جداست، اینجا بیایند پاسخ بدهند. آنهایی که می‌گویند آقا، چرا نماز را سیاسی می‌کنید؟ چرا مثلاً روزه را سیاسی می‌کنید؟ چرا دین را سیاسی می‌کنید؟ هیچ جوابی ندارند اینجا بدهند! «غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ» چه کسانی هستند؟ خدای متعال اینجا تأکید دارد بر اینکه ما راه آن‌ها را هم بشناسیم. «غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ» کسانی هستند که خدا بر آنها غضب کرده. خدا بر چه کسانی غضب کرده است؟ مصداق تاملش که قرآن بارها فرموده که «بَاءُوا بِغَضَبٍ مِنَ اللَّهِ» (آل عمران: ۱۱۲)، درباره یهود بنی‌اسرائیل فرموده که ما بر آنها غضب کردیم.

البته قرآن در آیاتی که بعداً می‌رسیم، در سوره بقره می‌فرماید: «به آنها نعمت‌های زیادی دادیم، اما وقتی دیدیم از این نعمت‌ها در مسیر درست، در مسیر تحقق حاکمیت صالحان در جهان استفاده نکردند، ما بر آنها غضب کردیم». خب، این قوم یک قوم نشان شده است. قوم بنی‌اسرائیل، [صهیونیست‌ها] که خدا

می‌فرماید: «اینها مَعْضُوبٍ عَلَیْهِمْ هستند. مواظب باشید، راه اینها را نروید». [اینکه می‌فرماید] راه اینها را نرویم یعنی چه؟ یعنی رسانه‌هایی که اینها پولش را می‌دهند؛ ولو این که این رسانه مثلاً رسانه به ظاهر دینی باشد و در کربلا کار می‌کند، پشت صحنه‌اش گنبد امام حسین است، اسم آن هم فرض کنید برگرفته از نام‌های مذهبی باشد. اما ببینید که امکانات این رسانه را چه کسی می‌دهد؟ پشتیبان این رسانه کیست؟

پرهیز از رسانه‌های مغرض

چه کسی از این رسانه حمایت مالی می‌کند؟ اگر یهود حمایت می‌کند، پس هر چه اینها گفتند، این راه انحرافی است. «غَیْرِ الْمَعْضُوبِ عَلَیْهِمْ» یعنی اینکه صهیونیست را بشناسید. خط فکری و سیاسی آنان را بشناسید. همچنین افرادی که وابسته به اینها هستند، شبکه‌هایی که اینها دارند پشتیبانی می‌کنند، را هم بشناسید. حرف اینها را قبول نکنید. هر چه اینها گفتند، غلط است. این راه درست نیست. راه درست، راه انبیا، ائمه، شهدا و صالحان است؛ نه راهی که اینها پیش روی تو می‌گذارند. اینها هر چه گفتند، بدان غلط است.

ممکن است آنچه به ظاهر درست است را بگویند؛ مثلاً تظاهر به دلسوزی کنند و چیزی بگویند و مردم فکر کنند که اینها راست می‌گویند. قرآن می‌گوید راه اینها راه باطل است. «غَیْرِ الْمَعْضُوبِ عَلَیْهِمْ». از راه آنها نرو. یعنی

تفکرشان را نپذیر. حرفشان را قبول نکن. «غیر
 الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ». خدا بر آنها غضب کرده و تو اگر راه
 اینها را رفتی، تو هم می‌شوی جزء کسانی که خدا بر آنان
 غضب کرده؛ پس از رحمت خدا دور می‌شوی؛ بنابراین
 اگر می‌خواهی به معدن بی‌نهایت رحمت و همه
 خوبی‌ها برسی، راه مستقیم یعنی راه انبیاء، ائمه، شهدا
 و صالحان را برو. نگاه نکن به این رسانه‌هایی که
 یهودی‌ها و صهیونیست‌ها برای ما ایجاد کرده‌اند، تا ما
 را فریب دهند. نگاه نکن اینها چی می‌گویند. «غیر
 الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ» (حمد: ۷)

شناخت گمراهان

«ضالین» چه کسانی هستند؟ گمراهان‌اند. اینها
 اروپائی‌ها هستند. در روایات داریم که «الْمَغْضُوبِ
 عَلَيْهِمْ» یهود است. مسیحیانی که دین‌شان تحریف
 شده، «ضالین» و گمراهند. بله، ممکن است برخی افراد،
 مثل یهود و صهیونیست‌ها، خبیث و بدذات نباشند،
 آدم‌های خوب و اخلاقی هم در بین‌شان باشد. همه
 اروپایی‌ها هم بد نیستند. آدم‌های خوب هم در
 بین‌شان هستند. اینها به حقوق دیگران احترام
 می‌گذارند. حق همسایگی و هم‌شهری بودن را رعایت
 می‌کنند. کسانی که به اروپا رفته و با اینها سر و کار
 داشتند، می‌گویند اینها آدم‌های خوبی‌اند. ما نمی‌گوییم
 اینها آدم بدی هستند.

قرآن می‌فرماید اینها گمراهند. آدم خوبی‌اند، اما نمی‌دانند که راه درست چیست؛ پس در راه اینها نرو. مواظب باش! گرفتار نشوی. مبدا سبک زندگی اروپایی را الگوی زندگی خودت کنی! این [کار] غلط است. زندگی اروپایی‌ها و بنی‌اسرائیل و مسیر و تفکرات سیاسی‌شان را الگو برای خودت قرار نده. اینها هر دو تو را به بیراهه می‌برند. راه مستقیم، راه انبیاست. تفکر و گفتمان انبیا، که شهدا و صالحین هم ادامه‌دهنده همین گفتمان هستند؛ می‌تواند تو را به مقصد «صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ عَلَيْهِمْ» برساند.

حالا این نکته را باید اضافه کنیم که اینها چرا مورد غضب خدا قرار گرفته‌اند؟ این‌طور نیست که خدای متعال بی‌جهت یک قومی را غضب کند. خدا حتماً دلیل داشته که اینها را غضب کرده است.

ویژگی‌های مغضوبین

چند ویژگی را خدا در قرآن برای صهیونیست‌ها بیان فرموده، که من عرض می‌کنم. باید حواسمان باشد! راه صهیونیست‌ها، همین کارهایی است که خودشان در تاریخ انجام داده و الان هم دارند انجام می‌دهند.

یکی از این ویژگی‌ها این است که دین‌شان، ابزاری است. اگر می‌گویند ما دین داریم، اگر دعا می‌خوانند، اگر می‌گویند ما اعتقاد به موسی و انبیاء قبل از او

داریم، اینها همه ابزاری است. یعنی برای رسیدن به منافع خودشان در دنیا، از دین استفاده ابزاری می‌کنند. اگر دین برایشان منفعت نداشته باشد، هیچ وقت نه به خدا و نه به موسی و نه به تورات، ایمان نمی‌آورند.

اولاً اینها منفعت‌طلبی می‌کنند حتی از دینداری‌شان؛ دوم اینکه اینها اصلاً جهان‌بینی مادی دارند؛ نگاهشان، مادی است. حتی نگاهشان به خدا، مادی است. خدای متعال می‌فرماید: ما وقتی اینها را از دریا عبور دادیم، آمدند و نجات پیدا کردند و «وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ فَأَتَوْا عَلَى قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَى أَصْنَامٍ لَهُمْ» گفتند: «قَالُوا يَا مُوسَى اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ» (اعراف: ۱۳۸). دیدند یک عده دارند بت می‌پرستند، گفتند: «نمی‌شود ما هم یک خدایی داشته باشیم که ملموس باشد؟ نمی‌شود برای ما هم یک خدای این‌چنینی قرار بدهی که ما بتوانیم به ظاهر او را ببینیم و پرستش کنیم؟» این نگرش مادی یهود، نسبت به خداست.

نتیجه‌گیری

پس مغضوب شدن یهود به خاطر: نگرش مادیشان؛ منفعت‌طلبی در دینداری‌شان؛ طمع در جمع ثروت؛ که این خیلی مهم است و نیز رسیدن به قدرت جهانی با زور، نه با لیاقت است. اینها نکاتی است که خدای متعال در آیات قرآن، اشاره می‌کند به اینکه اینها اگر مورد غضب من قرار گرفتند، به خاطر زیاده‌خواهی‌شان

بود. اینها می‌خواهند در جهان فساد کبیر ایجاد کنند. همه جهان را می‌خواهند زیر سلطه خودشان قرار دهند؛ روحیه استکباری دارند و می‌خواهند بر همه جهان حاکم باشند. حریص به دنیا هستند، آخرت را فراموش کرده‌اند؛ رباخوارند، در نظام اقتصادی دیگر کشورها اخلاص ایجاد می‌کنند؛ حقایق را تحریف می‌کنند، زیر بار حاکمیت جهانی صالحان نمی‌روند؛ با حاکمیت جهانی صالحان مبارزه می‌کنند و از جهاد در مقابل طاغوت‌ها فرار می‌کنند و موارد زیاد دیگری که خدای متعال درباره قوم یهود و بنی‌اسرائیل، که صهیونیست‌ها از همین بنی‌اسرائیل به وجود آمده‌اند، فرموده و ما باید متوجه این باشیم که چرا اینها مورد غضب خدا قرار گرفته‌اند. پس ما کارهایی را که آنها انجام داده‌اند و مورد غضب خدا قرار گرفته‌اند، انجام ندهیم. این راه‌ها، راه‌های غلطی است که اینها رفته‌اند و ما نباید برویم.

والسلام علیکم و رحمہ اللہ و برکاتہ.